

"לדורות" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: אושרנקו	שם פרטי: רחל
----------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

Ucherenko		שם משפחה איתו נולדתי: אושרנקו
שנת לידה: 1921	מין: נ	שם פרטי איתו נולדתי: רחל
ארץ לידה: Ukraine	Kiev	עיר לידה: קייב
שם פרטי ושם נעורים של האם: אסתר דבורה		שם פרטי ושם משפחה של האב: משה
ארץ המגורים: Ukraine	Kiev	מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: קייב
חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) סטודנטית	השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) למדה עיתונאות וספרות
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) צ'ילאבינסק, הרי אוראל, רוסיה Chelyabinsk		
בלועזית		במידה והיית בגטו, ציין את שמו
בלועזית		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו
תאריך השחרור:	המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: יקטרינבורג Yekaterinburg	
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו
שנת עליה: 1990	במידה ועלית באנייה, ציין את שמה	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מתי

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

(צינוי דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הורייך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים):

נולדתי בשנת 1921 בקייב בירת אוקראינה. אבי משה, אמי אסתר דבורה ואחותי סופי. לפני המהפכה ההורים של אמא שלי היו מאוד עשירים ובעלי נכסים. לפני המהפכה הרוסית אסור היה ליהודים לגור בעיר הגדולה אלא אם היה ברשותם הון עצמי של מיליון רובל. משפחתי שהחזיקה ברכוש רב התגוררה בעיר קייב.

גרנו בבית גדול דו-קומתי במרכז העיר וסבי היה אדם מאוד חשוב ודומיננטי בקהילה היהודית. משפחתי הייתה משפחה דתית, חסידית, אשר שמירה על הרוח היהודית והמסורת שלה היו חשובים לה מאוד. למשפחה של אמא שלי היו כלים מיוחדים ויפים עבור החגים וסכום מכסף מיוחד שאכלנו אתו בחג הפסח.

בשנת 1919, לאחר הניצחון במלחמת האזרחים, פעלה הממשלה הסובייטית לחיזוק התעשייה וריכוז העבודה החקלאית בקולחוזים וסובחוזים. כמו הרבה אנשים אחרים שאיבדו את רכושם בתקופה זו גם הרכוש של משפחתי נלקח על ידי הרשויות והוקצה לנו חדר בבית שבו גרנו כל המשפחה. בשנות ה-30 סטלין הפעיל מדיניות כנגד העם האוקראיני במסגרתו נוצר רעב גדול במדינה והרבה אנשים מתו מרעב. כשיצאתי החוצה מביתי יכולתי לראות גופות של אנשים שמתו מרעב ונשארו ברחוב.

הרבה מהאנשים נשלחו לעבודה בגולגים בסיביר ובקזחסטן וגם אבי נשלח למחנה עבודה בצפון רוסיה. המצב במחנה היה קשה מאוד. ממוצע הטמפרטורות היה 30- ורבים מהאנשים שם מתו מרעב, קור ומחלות. אבי שהיה במחנה כמה שנים במהלכם עבד ביערות מסביב למחנה בתנאים קשים ביותר. כל יום אבי ביקש למות מכיוון שלא יכול היה לעמוד בקושי הגדול של התנאים במקום. באותו זמן בכדי לסייע בכלכלת המשפחה נאלצה אימי לצאת לעבוד כמלצרית ואני ואחותי נשארו לבד. אמי שנולדה למשפחה מכובדת ומשכילה נאלצה לשרת במסעדה אנשים פשוטים שהשפילו אותה והתייחסו אליה בצורה לא נאותה.

כאשר הייתי בת 10 התגעגתי כל כך לאבי עד שלקחתי יוזמה וכתבתי מכתב לסטלין בבקשה לשחרר את אבי. למרבה ההפתעה, המכתב הגיע לפקיד רחום לב שנענה לבקשה, ואבי חזר חזרה הביתה. מאז הקשר ביני לבין אבי היה חזק ביותר והוא ראה בי את הגורם להצלחת חייו. הידיעה כי הצלחתי להחזיר את אבי מהמחנה הכתה גלים בקהילה היהודית ורבים פנו אלי בבקשה שאכתוב בשמם מכתבים לשחרור קרוביהם. למרות שהסיפורים מאוד נגעו לליבי לא יכולתי לכתוב שוב מכתב כזה.

כשגדלתי בחרתי ללכת וללמוד לימודים מתקדמים של עיתונאות וספרות כמו שדודה שלי, שמאוד הערצתי, למדה.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

המלחמה באוקראינה החלה ביוני 1941 והגרמנים הגיעו לקייב באוגוסט אותה השנה. אני עבדתי בבי"ח שהיה מלא בחיילים פצועים ולא היה מספיק כוח רפואי שיטפל בהם. הורי הבינו שהם חייבים לברוח מקייב לפני שהגרמנים יכנסו מכיוון שלאחר מכן יהיה מאוחר מידי. הבריחה הייתה מאוד קשה ומאתגרת. הצבא הגרמני שניסה למנוע בריחות התושבים הפציץ באופן מתמשך את הרכבות עם אנשים שיצאו מקייב.

למזלנו לאמי היה אח שהיה מהנדס בצבא בחיל האוויר והוא הצליח לארגן לנו נסיעה ברכבת שקיבלה הגנה מהפצצות הגרמנים על ידי מטוסי חיל האוויר הרוסי. התארגנו בחופזה לעזיבה ולקחנו אתנו רק חפצים אישיים מועטים וכלי מיטה. מכל הרכוש הרב שהיה להורי הצליחה אימי להציל ולקחת איתה רק שתי כפות כסף.

במשך שלושה ימים הצטופפנו ברכבת שלא יצאה לדרכה. סבי וסבתי לא יכלו לעמוד במעמסה מבחינת גילם ולכן החליטו לחזור חזרה לעיר. הפרידה מהם הייתה מאוד קשה מכיוון שהיה ברור שגורלם יהיה קשה. כאשר נכנסו הגרמנים, גם סבי וסבתי היו בין היהודים שנרצחו בבאביי. דודי, דוד, שנשאר בקייב ולא הצליח לברוח, התאבד ברגע שנכנסו הגרמנים והוא הבין שלא יצליח להימלט מהם. אשתו וביתו בת השלוש ברחו יחד אתנו ברכבת אבל נשארו לגור אח"כ במקום אחר.

לאחר זמן ההמתנה הרכבת יצאה סוף סוף לדרכה. כשנסענו ברכבת ויצאנו מקייב ראינו בדרך חלקי גופות ונעליים של ילדים שנפלו בפיצוץ של רכבות. הנסיעה הייתה מאוד מפחידה וארוכה.

הורי ירדו בשדה חקלאי בהרי אוראל. הורי חפרו באדמה, הקימו חדר ושם התגוררו. אמי שתלה ירקות, גידלה עיזים וחיות ביתיות. הורי השתלבו טוב מאוד בסביבה החדשה. הם למדו את השפה, את המנהגים ואבי עבד כמנהל אפייה במקום. למרות שהורי השתדלו לעבוד ולהתקיים מהאדמה העוני היה חזק מאוד. עד הצהריים היינו מנסים להמשיך לישון רק כדי לא להרגיש את הרעב. בגלל הרעב הגדול שהיה בכפר הפשע היה מאוד נפוץ ולא היו אנשי חוק שישמרו על הסדר והביטחון של האנשים. פעם אחת פרצו אלינו הביתה, קשרו את אבא ואמא שמו להם מחסום בפה וחפשו כסף. הם חשבו שבגלל שאבא הוא מנהל מאפייה שימצאו אצלנו בבית רכוש שאפשר לגנוב. המעשה זעזע את אבא והוא פחד שיום אחד יפרצו לבית ויהרגו את המשפחה. בהתאם הוא החליט לעזוב ולעבור לעיר צ'לאבינסק ושם קנו בית של חדר אחד.

אני החלטתי להמשיך את לימודי הספרות והעיתונאות לאחר שהצלחתי לשחזר את המסמכים בעיר יקטרינבורג (Yekaterinburg), במרכז מחוז סברדלובסק. העיר הייתה רחוקה מהכפר בו גרו הורי ואני לעיתים רחוקות יכולתי לקבל עזרה מהם באוכל וזה גרם לי לקשיים ולרעב. הצלחתי לבקר את ההורים פעם בחצי שנה ופעם אחת כשנסעתי אליהם ברכבת היא הייתה כל כך מלאה ולא הצלחתי להיכנס פנימה. נסעתי בחוץ על המדרגות בקור העז והחזקתי את ידיות של הדלת כניסה. הרכבת נסעה וסבלתי מהרוח והקור. כמעט קפאתי עד שהכניסו אותי לתוך הרכבת. העיר בה התגוררתי הייתה קרה מאוד. מזג האוויר בה היה כ-30 מעלות והתנאים במעונות היו קשים עקב צפיפות מרובה ומחסור בחימום ומים חמים. גרתי במעונות יחד עם עוד עשרה אנשים בחדר והיינו מבקרים באופרה לעיתים קרובות מכיוון ששם ניתן היה להתחמם ולייבש את השיער מהרחצה. בנוסף נשלחנו על ידי הרשויות לעבוד בביצות ואת האדמה. כתוצאה מהעבודה מהקור וחוסר אוכל התפתחה דלקת ברגל. סטודנט רפואה שגר איתי במעונות עם סכין שחיים על אשר פתח את הפצע, ניקה ועד היום נשארה לי צלקת. כדי לקבל אוכל היינו הולכים לתרום דם לפצועים בבתי חולים ואז קיבלנו ארוחה.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(השחרור וחזרתך הביתה, חיך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

מרכז התעסוקה בעיר היה מפעל טנקים אשר יצרו בו ציוד צבאי כגון פגזים, נשקים ועוד. בעיר הזו פגשתי את בעלי חיים גצל אשר נמלט גם הוא מאימת המלחמה בעיר לודז' שבפולין ובשנת 1948 התחתנו. בשנת 1949 הבאתי את ביתי הלנה לעולם. השפעות המלחמה על בעלי היו קשות והוא התקשה להתקדם בעיר ולכן החליט לנסוע לסנקט פטרבורג (Saint Petersburg) להמשיך תואר שלישי. בשלב הזה נפרדו דרכנו ואני גידלתי את ביתי הלנה לבדי בעזרת הורי. אני עבדתי כמרצה באוניברסיטה ולימדתי ספרות בינלאומית. מאוד אהבתי ללמד והסטודנטים אהבו אותי והיה לנו קשר טוב יחד. בשלב מסוים פטרו אותי מהאוניברסיטה בגלל שהיית יהודיה ולא הייתי חברת מפלגה. למזלי מצאתי עבודה כעורכת ספרים וכל כך אהבתי את זה שהתמקדתי עד הפנסיה בעריכת ספרים.

נא ספרי/י על חיך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

בשנת 1990 החלטנו לעלות לארץ אני וביתי ומשפחתה והגענו לגור בעיר פתח-תקוה. למדתי את השפה. אחרי שעליתי אהבתי כל יום שחייתי כאן מכיוון שחזרתי לשם המקורי שלי, רחל. כאן הרגשנו שייכים למדינה לעם. הרגשנו גאווה. הכרתי אנשים שעזרו לי ולמשפחתי מכל הלב להשתלב בחיים. לא הרגשתי את הקושי בגלל שהיה לי כל כך טוב וידעתי שהעתיד של ביתי ומשפחתי מובטח. יכולתי לחיות בשקט מתוך ידיעה שביתי והנכדים שלי לא יעברו את הקשיים ואת המראות שאני חוויתי כשחייתי ברוסיה. כל יום אני מודה למדינה על כל מה שנתנה לי. על זה שזכיתי להזדקן במדינה שהאנשים כל כך חשובים לה ולהרגיש שהגעתי לבית יהודי.

ראיון: מירב קינן

תל אביב, אפריל 2013